

Nositelé medaile Učené společnosti České republiky pro rok 2010

Učená společnost zřídila Medaili za zásluhy o rozvoj vědy ke svému 10. jubileu (v roce 2004), aby ocenila zejména ty jedince, kteří se zasloužili o rozvoj vědy v ČR.

Učená společnost České republiky udělila „Medaili Učené společnosti České republiky“ za zásluhy o rozvoj vědy:

prof. PhDr. Ivanu Hlaváčkovi, CSc., (Filozofická fakulta UK, nám. J. Palacha 2, 116 38 Praha 1, tel.: 221 619 313, e-mail: ivan.hlavacek@ff.cuni.cz)

za významné vědecké zásluhy v oboru Archivnictví a pomocné vědy historické i za aktivní podíl na činnosti Učené společnosti.

Pan profesor Ivan Hlaváček patří již dnes mezi legendy české historiografie, zejména pomocných věd historických a archivnictví. Jeho celoživotní působení na stejnojmenné katedře Filozofické fakulty Univerzity Karlovy od asistenta (1954) a odborného asistenta (1958) přes docenta (1967) až po profesora (1990) a dlouholetého vedoucího této katedry mu poskytla příležitost k tomu, aby přednáškami a semináři, vedením diplomových, rigorózních a kandidátských prací i svou publikační činností ovlivnil podstatnou část, ne-li většinu českých historiků a archivářů. Několik generací dnešních badatelů nikdy nezapomene na jeho přísné, ale zároveň lidsky povzbudivé vedení, a účastníci někdejší studentské stávky na filozofické fakultě koncem roku 1968 mu trvale zůstanou vděční za to, jak se o ně otcovsky staral, když byli policejním kordonem několik dnů a nocí bez jídla uzavřeni ve své škole.

Profesor Ivan Hlaváček dokonale naplnil Humboldtův ideál spojení vysokoškolské výuky s vědeckým bádáním. Do svých výzkumů vždy vtahoval začínající i zralé vědce, nabízel jim orientaci v mezinárodně závažných problémech, zprostředkovával jim své výjimečné znalosti literatury a spolu s nimi vytvářel studie a nedocenitelné edice pramenů, stejně jako originální kompendia pomocných věd historických. Většinu obrovského vědeckého díla vytvořil ovšem I. Hlaváček v podobě vlastních monografií a rozprav, jichž je mnoho desítek, a ve stovkách obsažných recenzí, které už po více než půl století vytvářejí tvůrčí oscilaci mezi českou a evropskou historiografií. Z rozsáhlých knižních děl je třeba uvést především základní dílo z oboru středověké diplomatiky, věnované době předhusitské (*Das Urkunden- und Kanzleiwesen des böhmischen und römischen Königs Wenzel /IV./*, Stuttgart 1970), a souhrnná díla z pomocných věd historických a dějin správy (*Středověké soupisy knih a knihoven v českých zemích ve středověku*, Praha 1965; *K organizaci státního správního systému Václava IV.*, Praha 1991; *Úvod do latinské kodikologie*, Praha 1994), stejně jako lví podíl na oblíbené referenční příručce *Vademecum pomocných věd historických*, které vyšlo již v několika vydáních.

Profesor Hlaváček vystupoval na neuvěřitelném množství kongresů a konferencí doma i v zahraničí, proto patří mezi české historiky, jejichž jméno je dobře známo a respektováno v zahraničí. Byl zvolen do řady prestižních funkcí – kromě domácích (předseda Vědecké archivní rady, předseda Komise pro soupis rukopisů, předseda výboru Centra pro mediévistická studia, předseda redakční rady *Sborníku archivních prací* aj.) také zahraničních. Je zahraničním členem Rakouské akademie věd a společnosti *Monumenta Germaniae Historica*, členem *Collegia Carolina*, působil jako viceprezident *Commission internationale de diplomatique* atd. Profesor Hlaváček je členem Učené společnosti od roku 1996, v současné době působí jako člen Rady Učené společnosti a předseda IV. sekce

věd společenských a humanitních. V letech 1997-2008 přenesl na plenárním zasedání medailony Josefa Emlera a Jindřicha Šebánka, pojednal o středověké Olomouci a v roce 1999 proslovil přednášku Bludné cesty českých rukopisů. V roce 2007 uspořádal s Dr. Jiřinou Jedinákovou publikaci Učenci očima kolegů, žáků a následovníků, jež vyšla v nakladatelství Academia a přinesla 25 medailonů vrcholných českých vědců. V červnu 2009 reprezentoval Učenou společnost na Festsitzung zum Leibniztag, který uspořádala Berlin-Brandenburgische Akademie der Wissenschaften.

Pan profesor Ivan Hlaváček patří mezi čelné představitele humanitních věd v České republice a zaujímá významné místo v reprezentaci naší vědy i Učené společnosti v zahraničí.

prof. Ing. Karlu Štulíkovi, DrSc., (Přírodovědecká fakulta UK, Albertov 2030, 128 40, Praha 2, tel.: 221 951 230, e-mail: stulik@natur.cuni.cz)

za jeho zásluhy o vědu, vzdělání a rozvoj analytické chemie v České republice a za aktivní podíl na činnosti Učené společnosti.

Pan profesor Karel Štulík je význačnou osobností nejen české, ale i světové analytické chemie. Publikoval v této oblasti více jak 300 vědeckých prací, většinou v mezinárodních časopisech, 5 monografií v češtině, angličtině, ruštině a čínštině a přednesl více jak 30 vyžádaných přednášek v Evropě, USA, Japonsku a Číně. Zabýval se elektroanalytickou chemií, iontově selektivními elektrodami, průtokovou analýzou, chromatografií i stopovou analýzou, a to jak organických, tak i anorganických látek. Vyškolicil cca 60 diplomantů a 30 doktorandů a spoluvytypoval českou školu elektrochemické analýzy. Je zakládajícím členem Inženýrské akademie České republiky, je či byl titulárním členem více komisí International Union of Pure and Applied Chemistry (IUPAC), členem poradních rad sedmi mezinárodních chemických časopisů a další. Dostalo se mu četných domácích i mezinárodních ocenění, je například Fellow of The Royal Society of Chemistry, GB, nositel Louis Gordon Memorial Award-Talanta, GB, nositel Ceny ČSAV za vývoj instrumentace, Ceny rektora Univerzity Karlovy za nejlepší učebnici roku, Pamětní medaile Univerzity Karlovy, Univerzity Pardubice a dalších.

Profesor Karel Štulík však nebyl a není jen vynikajícím chemikem, ale byl i je i výborným organizátorem české vědy po roce 1989. V letech 1992-2000 byl prvním předsedou Grantové agentury České republiky a uvedl ji v chod. V letech 1997-2003 byl děkanem Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy, v letech 2006-2008 vědeckým tajemníkem Učené společnosti České republiky a předsedou sekce věd chemických. Byl či je členem vědeckých rad Univerzity Karlovy, Akademie věd České republiky, Vysoké školy chemicko-technologické v Praze, Univerzity Pardubice, Palackého univerzity v Olomouci, Akademického sněmu AV ČR, České komise pro UNESCO a mnohých dalších. Pro svozu vysokou odbornost, altruistický zájem o věci veřejné i vysokou morální integritu požíval a požívá plnou důvěru celé české akademické obce.

Nositelé cen Učené společnosti České republiky pro rok 2010

Cena Učené společnosti České republiky se uděluje jako ocenění za významný výsledek tvůrčí práce v badatelském nebo cíleném výzkumu osobnostem, které jsou občany České republiky, pracují v České republice a nejsou členy Učené společnosti. Ceny

se udílejí v kategoriích „vědecký pracovník“ a „mladý vědecký pracovník“ od roku 1996 a jsou významným domácím oceněním. Od roku 1998 přibýlo ocenění v kategorii „středoškolský student“ a od roku 2009 se udělují i ceny pedagogickým pracovníkům, kteří podporují zájem o vědu a výzkum na středních školách, vytvářejí podmínky pro individuální činnost svých studentů a za vynikající působení studentů v soutěžích.

Učená společnost České republiky udělila cenu Učené společnosti v **kategorii vědecký pracovník:**

prof. MUDr. Janu Evangelistu Jiráskovi, DrSc., (Ústav pro péči o matku a dítě Praha – Podolí, Podolské nábř. 157, 147 10, Praha, tel.: 296 511 111, e-mail: jirasekje@upmd.cz)

za objevné práce v oblasti prenatálního vývoje člověka.

Pan profesor Jan Evangelista Jirásek, vědecký pracovník Ústavu pro péči o matku a dítě v Praze-Podolí, začínal svou vědeckou dráhu objevnými pracemi v oboru histochemie a stál u kolébky české cytogenetiky. Tento metodický základ byl výhodou v pozdějších pracích v oboru gynekologie a embryologie, kde se navíc uplatnila i jeho erudice fotografická (je i autorem fotografické publikace o ptácích). Pečlivá dokumentace vývoje lidského zárodku a plodu od oplodnění vajíčka k vyvinutému plodu umožnila vznik jedinečných knižních publikací mapujících stadia vývoje člověka před narozením. Vedle fyziologického průběhu vývoje embrya a plodu je dokumentován i vznik různých patologických stavů. Tyto stavy jsou nejen popsány, ale v mnoha případech i nově vysvětleny, takže se stávají podkladem pro prenatální monitorování vývoje plodu, pro asistovanou reprodukci (dítě ze zkumavky) a pro nápravu některých vrozených vad, například rozštěpu patra.

Po vědecké i technické stránce vynikající monografie Human Embryo and Fetus, Parthenon Publ. New York 2001, byla oceněná Britskou lékařskou asociací jako jedna z 25 nejzávažnějších lékařských knih roku 2001 a stejnou pozornost lékařské veřejnosti si zajistila i kniha Human Prenatal Developmental Mechanics, Parthenon Publ. New York 2004.

prof. PhDr. Oldřichu Královi, CSc., (Filozofická fakulta UK, nám. Jana Palacha 2, 116 38, Praha 1, tel.: 221 619 364)

za rozvoj české sinologie a mnohostranné interkulturní zprostředkování čínské vědy a kultury české veřejnosti odborné i širší, zvláště v oblasti literatury, estetiky a filozofie.

Pan profesor Oldřich Král je známý a významný český sinolog s širší specializací na čínskou a srovnávací literaturu, působící na Filozofické fakultě UK v Praze. V daném oboru je dnes nejvýznamnějším odborníkem uznávaným i mezinárodně. Pro širokou kulturní veřejnost je známý i jako překladatel a teoretik překladu.

Pan profesor Oldřich Král se proslavil nejen svými překlady klasických a slavných klasických čínských spisů, které vždy znamenají významnou kulturní událost; protože jsou však doprovázeny akribickým poznámkovým a zasvěceným výkladovým aparátem představujícím jeho interpretaci mezinárodního bádání vztahujícího se k danému textu,

kterému by běžný čtenář neměl jinak možnost správně v jeho hloubce porozumět. Od takto fundamentálního a interpretačního podání těchto spisů však postupuje ke studiu čínské poetiky, literárnosti a filosofie vůbec a stává se tak hlavním představitelem interkulturního, intermediálního a mezioborového přístupu k základním dílům světové kultury, které vedle běžného čtenáře zasahuje i odborníky řady disciplín literárních, uměnovědných, historických i filosofických. Toto jeho úsilí vyústilo v řadě teoretických studií (např. Význam srovnávací poetiky: Na kraji obraznosti“, In: Mezi okrajem a centrem, Studie z komparatistiky, FF UK 1999).

Jako specifickému interpretovi čínské kultury u nás se mu většiny ohlasů dostalo tady, v odborných literárních a v poslední době i filozofických kruzích, a to pro jeho jedinečnou schopnost přiblížit českému čtenáři dlouhou a vrstevnatou čínskou filosofii a obraznost, srov. i ocenění Odeonu výše. Vnější formou ocenění a ohlasem jsou ovšem i jeho přednášky na zahraničních univerzitách, kam vyjíždí na pozvání. K tomu je třeba ještě dodat to, že vedle nesporné erudice bývá i mezi neoborníky a v širší čtenářské obci vysoce hodnocena i Králova vytříbená a jemně stylově propracovaná podoba jeho textů, které tak zdaleka nepředstavují jen pouhé tuctové překlady, ale komplexní a působivá umělecko-odborná díla vzácně vysoké kvality.

Učená společnost České republiky udělila cenu Učené společnosti
v kategorii mladý vědecký pracovník:

Dr. Janu Duškovi, (Centrum biblických studií AV ČR a UK v Praze, Černá 9, 115 55,
Praha 1, tel.: 221 988 406, e-mail: dusek@etf.cuni.cz)
**za mimořádnou badatelskou a překladatelskou práci v oblasti západosemitské
filologie, paleografie a starověkých dějin Palestiny**

Pan doktor Jan Dušek je vědecký pracovník Centra biblických studií Akademie věd ČR a Univerzity Karlovy v Praze, studoval evangelickou teologii na UK v Praze (Mgr.), doktorský titul a obdobu naší docentské kvalifikace v získal v Paříži, v terénu pracoval v Izraeli. Věnoval se starověkým dějinám Předního východu a západosemitské filologii, ale současně pod vlivem P. Ricoeura, s nímž spolupracoval, i filozofii, literární vědě a hermeneutice. Jeho obsáhlé francouzsky psané dílo o aramejských nápisech ze Samařska z 5. a 4. stol. př. Kr., které vyšlo v nakladatelství Brill, je příkladem organického propojení základního výzkumu (kritická edice aramejských rukopisů) s překladem i historickou a literární interpretací. Je významným příspěvkem k poznání dějin starověkého Předního východu, k historickému pozadí biblických textů jako dokumentů jednoho z kořenů evropské civilizace i filologie vůbec. Napsal řadu článků a kratších prací, například ze syrštiny přeložil Dopis Mary bar Serapiona – nebiblický doklad ohlasu Ježíšova vystoupení.

MUDr. Et MDDr. Jiřímu Šedému, Ph.D., (Ústav experimentální medicíny AV ČR,
Vídaňská 1083, 142 20, Praha 4, tel.: 241 062 230, e-mail:
jirisedy@hotmail.com)

**za významný příspěvek k objasnění patofyziologických mechanismů a terapeutických
možností u poranění míchy.**

Mezi jeho hlavní výsledky pana doktora Jiřího Šedého patří objasnění možností využití mesenchymálních kmenových buněk v kombinaci s biomateriály na bázi 2-hydroxypropylmethacrylamidu a hydroxyethylmetakrylátu u různých typů akutních i chronických míšních lézí na modelu laboratorního potkana. Kromě toho přispěl k objasnění patofyziologického mechanismu rozvoje neurogenního plicního edému v závislosti na poranění míchy. Při jeho rozvoji byl prokázán téměř výlučný vliv náhlého zvýšení intrakraniálního tlaku, v závislosti na kompresi míšního parenchymu, na aktivaci sympatického nervového systému a popsány změny v krevním řečišti, vedoucí k jeho rozvoji. V souvislosti s tím byl studován i vliv různých koncentrací anestetik na rozvoj neurogenního plicního edému a byl prokázán etiopatogenetický vliv nižšího stupně narkózy na rozvoj edému. Součástí práce je i popis unikátního experimentálního modelu těžkého neurogenního plicního edému, indukovaného kompresním poraněním míchy. Dále byl studován rozvoj neurogenního edému na experimentálním modelu hypertenze, prokázán mírný protektivní vliv předchozího dlouhodobého působení vysokého krevního tlaku na rozvoj plicního edému. V současné době je testována celá řada terapeutických modalit, které mohou v budoucnu přispět k prevenci a terapii této komplikace poranění centrálního nervového systému. Práce má vysoce praktický význam, neboť respirační problémy jsou stále závažnou komplikací, která zvyšuje úmrtí u pacientů s míšním nebo mozkovým poškozením. Poznatky o mechanismech vedoucích k těmto závažným respiračním poruchám a následnému úmrtí by mohly významně zvýšit přežívání např. účastníků těžkých dopravních nehod, u nichž poškození míchy či mozku bývá častým jevem.

Pan doktor Jiří Šedý se též zúčastnil řešení několika dalších projektů preklinických a klinických projektů, jejichž výsledky již byly aplikovány do klinické praxe.

Učená společnost České republiky udělila cenu pro pedagogy

Mgr. Jarmila Ichové, (Gymnázium, Jírovцова 8, České Budějovice, tel.: 387 319 358, e-mail: ichova@gymji.cz).

Biologii se v Českých Budějovicích daří. Obecně se má zato, že je to obzvláště dobře fungující spoluprací mezi Přírodovědeckou fakultou JU a Biologickým centrem AV. Jenže pro stabilní základnu jsou třeba alespoň tři pilíře. Tím třetím jsou kvalitní gymnázia, která motivují studenty pro studium biologie a jiných přírodovědných oborů. A právě Mgr. Jarmila Ichová z gymnázia Jírovцова vyniká schopností vyhledávat studenty a připravovat je na biologické olympiády a pro vysokoškolské studium tak, že jejich úspěšnost je nepřehlédnutelná. V posledních třech letech získal student/ka ze třídy Mgr. Ichové stříbrnou či bronzovou medaili na mezinárodních biologických olympiádách a její studentka získala ve stejném období i cenu Praemium Bohemiae. Její žáci vyhrávají okresní a krajská kola biologické olympiády s takovou frekvencí, že to musí na žáky a pedagogy ostatních jihočeských škol působit až depresivně. Na většině výsledkových listin těchto soutěží z posledních 5ti let se vyskytuje gymnázium Jírovцова s výrazně nejvyšší frekvencí a prakticky vždy se jedná o absolventy tříd Mgr. Ichové. Paní magistra je bezpochyby mimořádnou pedagogickou osobností, která ve skromných podmínkách a s maximálním nasazením a zápalem připravila generaci vynikajících studentů našich

přírodovědných, lékařských a veterinárních vysokých škol. Udělení této ceny US je vyjádřením poděkování Mgr. Ichové a zároveň je vedeno snahou obrátit pozornost společnosti ke klíčovému, a dosud bohužel nedoceňovanému, významu špičkových a motivovaných středoškolských pedagogů pro vzdělanost našich dětí.

RNDr. Heleně Kormové (Gymnázium J. Keplera, Parléřova 2, 160 00, Praha 6, tel.: 233 352 546, e-mail: kormova@gjk.cz).

Paní doktorka Helena Kormová, profesorka gymnázia J. Keplera v Praze 6, prokázala mimořádnou angažovanost a úspěšnost při vyučování fyzice a matematice. Řada jejích žáků získala v posledních letech na mezinárodních fyzikálních a matematických olympiádách medaile (dvě zlaté, dvě bronzové a jedno čestné uznání), dále řadu předních míst v celorepublikových kolech olympiád a v týmových soutěžích FYKOS (dvakrát první místo) a Náboj (první a druhé místo). Dr. Kormová je dlouholetou členkou Jednoty českých matematiků a fyziků a aktivně se účastňuje akcí pořádaných pro pedagogické pracovníky. Také je zapojena ve výzkumném projektu Výzkumného ústavu pedagogického a Pedagogické fakulty Karlovy univerzity v Praze při ověřování výsledků v pedagogické praxi.

Učená společnost České republiky udělila cenu v kategorii středoškolský student:

Ondřeji Brzoňovi (Gymnázium Jana Palacha Praha 1, s.r.o., Pštrossova 13/203, Praha 1, tel.: 728 547 636)

za studii „Syntéza neurosteroidní karboxylové kyseliny – potencionálního inhibitoru NMDA receptoru“

Stanislavu Fořtovi (Gymnázium Pierra de Coubertina, náměstí Fr. Křížka 860, 390 01, Tábor, tel.: 728 217 833, e-mail: stanislav.fort@gmail.com)

za studii „Stručný úvod do teorie letu sluneční plachetnice“

Adamu Heinrichovi (Mendelovo gymnázium, Komenského 5, 746 01, Opava, e-mail: Heinrich@seznam.cz)

za studii „Konstrukce mobilního robota, schopného pohybu ve venkovním prostředí“

Barboře Kachlíkové (Arcibiskupské gymnázium, Korunní 2, 120 00, Praha 2, tel.: 224 251 877, e-mail: gymnazium@arcig.cz)

za studii „Adam Smith – ekonom a mravní filosof“

Davidu Kozlerovi (Gymnázium Zikmunda Wintra, Žižkovo nám. 186, 269 19, Rakovník, tel.: 313 513 613, e-mail: David.Kozler@seznam.cz)

za studii „Elektroskanzen Čechův mlýn na Berounce“

Janu Máchalovi (Gymnázium, Terezy Novákové 2, 621 00, Brno, tel.: 541 225 411)

za studii „Hmotnostně spektrometrické studium tvorby supramolekul léčiv“

Martinu Mátlovi (Střední odborná škola Šumperk, Zemědělská 3, Šumperk, 787 01, tel.: 736 235 019, e-mail: martin.matl@seznam.cz)
za studii „Fytocenologické mapování lišejníků v oblasti pohoří Hrubého Jeseníku“

Tomáši Pohlovi (Gymnázium, Terezy Novákové 2, 621 00, Brno, tel.: 720 316 570, e-mail: pohl.tomas@gmail.com)
za studii „Entomologie, metody umělé inteligence pro determinaci species“

Vítu Pokornému (Gymnázium Děčín, Komenského náměstí 4, 405 02, Děčín, tel.: 412 704 135)
za studie „Devadesát let Městského divadla Děčín“ a „Malé dějiny bretaňských králů a vévodů“

Petře Skoupé (Střední průmyslová škola chemická, Vranovská 65, 614 00, Brno, tel.: 545 544 411)
za studii „Monitorování chráněných území na jižní Moravě“

Vítu Svobodovi (Masarykova střední škola chemická, Křemencova 12/179, 116 28, Praha 1, e-mail: svobo.vit@gmail.com)
za studii „Konstrukce a charakterizace diodových laserů pro analýzu stopových množství látek v plynných vzorcích“

Zpracovala: PhDr. Jiřina Jedináková
Učená společnost České republiky
Národní 3, 110 00 Praha 1
tel: 221 403 384, e-mail: jedinakova@kav.cas.cz